

n'hi ha hagut a Barcelona des d'Orient», Valls i Vicens, (*Lo Segador* [1892], 133). «--- com esteses de *sègol*», Pons Mass. (*L'Auca d l P*, 167)

Sègol és, en efecte, la forma usual del cat. central (*séglul* Gualba, 1931) i segons *AlcM* s'estendria fins a l'Emp, Vic, Segarra, Penedès, Pla d'Urgell i Andorra; amb *é* tancada, naturalment, en les zones de parlar occid: en efecte jo tinc anotat *sègol* arran d'Andorra (Arcavell, 1936) *Séggla* l'he sentit en tota la zona oriental pirinenca i subpirinenca: des de l'Alt Lluçanès (Sta. Eulàlia-Lluçà, 1964), alt Berguedà (Saldes), Surroca de StJoanAb (1930), vall de Camprodon (Llanars, Setcases, 1935-6), Baixa i Alta Cerdanya (Grus, Llo) i Conflent (Noedes, Cornellà); en el parlar llgd de transició cap al Ross (Vingrau, 1960) ja diuen *blat nègru* Mascullí a Saldes i Surroca; femení a Llanars i Setcases; mentre que a Grus i a Noedes, sembla haver-se reculat del femení al masculí: car, parlant, digueren *el séggla, lu ségla*, però la toponímia menor hi acusa el contrari (*Camp de la séggla, Les Segletes*)

Se'n fa fins a grans altures: als pendents del Pedraforca, damunt Saldes, hi ha «L'Era del *Segle*» perquè diu que batien allí mateix, que altrament els hauria costat massa de baixar-lo, en garbes El pa de *segle* és un menjar sà, però poc gustós, de pobres; i, no obstant, conten a Lluçà que allí, els rebesavis, havien conegut un temps de tanta pobresa que ni a això no arribaven, i s'alimentaven de pa de glans. Pertot amb *é* oberta (la pron. *séggla* que, junt amb *séggla*, atribueix Griera, *BDC VIII*, 11, 22, al cat. or. no existeix) Tampoc no crec que se senti enlloc amb *g* o *k* senzilles (com ho atribueix *AlcM* al Ross., Conflent, Cerdanya, Ribes i Bagà): són pronunciacions falses de gent culta, no pagesa, que ho coneix per escrit, o que no hi han nascut (capellans, mestres professionals).

La forma *séguel* la tinc sobretot d'Urgellet, Pallars i Ribag: ja al capdamunt del Segre mitjà em diuen que allà s'hi fa *ségel* (Gavarra, 1957); però deu arribar per Urgell fins a les Garrigues, Baix Cinca i Priorat, car Arqués nota *ségel* a les Borges Blanques (*BDLC VI*, 37), i *AlcM ségel* a Massalcoreig, i *séglul* a Capçanes. General a Pall. i Ribag: *ségel* a tots els pobles de Cardós i V. Ferrera (1932-4), si bé a Tor manifestaren que ells no ho deien gaire sovint així sinó *blát* (a diferència del *forment*) tal com ho fan a la V d'Àran, a Llessui (1959), a la V. d'Àneu (Pol, p. 26), a tota la Vall de Boí (Barruera, 1953, a Taüll, 1953, 1962), a Sopeira i a Montanui (1957). Des de l'alt Segre es deu estendre fins a l'alt Ter, car se sent *séglul* encara al NE de Vic (Amer, 1985)

També aquesta forma s'ha tornat fem. en algun punt, cosa fonèticament més sorprenent que en el cas de *segle*, i que revela l'acció indicada de *ciuada, xerxa* etc.: la *ségel* Taüll (1962), *Terra la ségel* partideta de Montanui. A Llaguarres es conserva amb a etimològica *ségal*, cosa impossible en català propi, però Llaguarres és a la ratlla de Graus, i en la zona on els plurals femenins són en *-as*, les formes verbals en *-an* (*kántan, anábas* etc.): notem que hi ha *ségel* fins i tot a Sopeira (on ja hi ha plural *-as*). La grafia *ségal*, ad-

mesa en el *DFa* i *AlcM*, com a variant, és simplement una cacografia, falsa

Ara bé sembla que el mot és estrany a les Illes i el P. Val. ¿Potser perquè, en aixeixes terres d'agricultura rica, s'havia oblidat el nom d'aquest cereal modest, desdenyat i poc conreat? De tota manera la penetració del cast. *centeno* no sembla pas haver-hi estat cosa esporàdica ni potser gaire recent El cas és que ni *sègol*, ni variants, no figuren en els diccs. balears ni val, almenys com a cosa d'allà: manca del tot en Escrig, 1851, i *DFgra* Moll, en el *Supl* al *REW*, li posa etiqueta de «continental»; Sanelo el porta però remetent a OPou, mentre dóna «*centeno*: miese llamado assí» (II, 50v2, 1, 48r1); FebrCard., que el troba en el seu model Belv, només el posa remetent a *centeno*, i a aquest sí que li dóna les trad cast, fr, i ll, i l'intercala en lletra menuda, com sol fer-ho als mots que coneix com men, i afegeix després També hi ha *centeno* en els *DFgra*, *DAmen* i Tarongí, en els dos últims amb derivat *centenós* Escrig l'ultracorregeix fent-ne *centé* (forma irreal, és clar) *AlcM* el declara «castellanisme» (sense precisar on s'usa ni altra explicació), però el cita en la Manescalía de Dieç (text de puresa imperfecta) i en els *Eximplus* del recull Ag. (amb poc context, que no sembla erroni, però la cita és errònia i no es pot verificar).

Però sí que és segura l'aparició, en el *Procés de les Olives*, assegurada per la rima: doncs en un text val ben autèntic, i gens acastellanat, de fi S. xv: «Sembrau vós la terra, compare Moreno, / per bona que sia, de vella sement, / y al temps de les messes batreu bon *çenteno*, / mesclat a prou veces, en loc de forment» (v. 1559): o sigui collita pobra, pròpia d'home vell. I *centeno*, no pas *sègol*, és el que usa MGadea (*T. del Xè II*, 154).

N'hi hauria per creure que en aquella terra sigui una herència mossàrab. El ll. tardà *CENTENUS* [301 i StIsidor] només s'ha mantingut en cast. *CENTENO*, *DCEC/DECH* i portuguès, però apareix *çenteno* en una glossa mossàrab de 1219, i en bastants parlars beberers. Hi ha, però, l'objecció que la *ce-* no correspon al tractament *çe-*, normal i general en la fonètica mossàrab; costa, doncs, de creure-hi, encara que es podria suposar que hi hagués catalanització parcial (un NL *Centmares* prop de Bédar, Almeria, té una *ç* suspecta de mossarabisme, i no obstant *Ce-*), però llavors fa estrany que no escapessin enlloc el *-no* Imaginem, doncs, que sigui una invasió de les terres pobres dels xurros. I tanmateix... també a les Illes?

50 Sembla, però, que *sègol* no sempre hagi estat un mot del tot estrany al País Val., car realment Cavanilles (*Observaciones II*, 325) posa *ségol* equiparat amb *senteno* com a trad del «Secale cereale» (duplicació semblant a la que fa amb «*margall: null*» i amb «*blat: forment*», p. ex., en què totes dues parelles són d'ús valencià); i jo no he trobat cap cas en què el gran savi i penetrant viatger valencià reculli cap nom de planta no usual en el País. Es nota també que OPou, tan avalencianat, no posa *centeno* al costat de *sègol*, ell que sempre ajunta, amb el mot general o del Princ, el